

wegwijzer 3

zorg & welzijn

zorg & ondersteuning

voor ouderen met een verstandelijke beperking

De wegwijzers van KansPlus/VraagRaak geven inzicht in de zorg en ondersteuning voor ouder wordende mensen met een verstandelijke beperking. Naastbetrokkenen (familie of vertegenwoordigers) kunnen, samen met het ouder wordende familielid of de bekende, op een overzichtelijke manier bekijken hoe de zorg en ondersteuning is. En of er wensen en behoeften zijn aan aanpassingen. De wegwijzers geven zo richting aan een gesprek over zorg en ondersteuning.

Werken met de wegwijzers

Er zijn vijf wegwijzers. Iedere wegwijzer gaat over een ander onderwerp:

- wonen en veiligheid
- dagbesteding en vrijetijd
- zorg en welzijn
- bijzondere aandachtsgebieden
- algemeen beleid.

U kunt er voor kiezen om alle wegwijzers in te vullen. Dan krijgt u een totaalbeeld van de zorg en ondersteuning voor uw familielid of voor degene die u vertegenwoordigt.

U kunt ook zelf kiezen welk onderwerp van belang is voor degene die u vertegenwoordigt.

- De wegwijzers bestaan uit vragen. De vragen worden zo gesteld dat u alleen met ja en nee kunt antwoorden. Soms wordt u gevraagd andere mogelijkheden aan te kruisen. Op deze manier loopt u snel door de vragen heen.
- U komt in de wegwijzer vervolgens plekken tegen waar u even stil kunt staan bij wat u tot dan toe heeft ingevuld. U kunt hier opschrijven wat de *aandachtspunten* zijn van de zorg en ondersteuning en wat u eventueel anders zou willen.
- U vult de wegwijzer voor uzelf, voor degene die u vertegenwoordigt, in. Het gaat daarbij niet om een 'score' van het aantal ja en nee, aan de hand waarvan u een conclusie krijgt. Het gaat er om dat u *zich bewust wordt* van de stand van zaken als het gaat om zorg en ondersteuning voor uw familielid of bekende met een beperking. En dat u zelf

concludeert wat u eventueel anders zou willen.

- Dit levert u een goede basis van kennis en informatie om met iemand van de zorginstelling in *gesprek* te gaan. Bijvoorbeeld over een zorg- of ondersteuningsplan. Ook geeft de wegwijzer signalen weer die u kunt delen met de cliëntenraad.

Ouder wordende mensen

Onder 'ouder wordende mensen' verstaan we mensen met een verstandelijke beperking die ouder zijn dan 40 tot 50 jaar. Mensen met Down syndroom kunnen vanaf hun veertigste al te maken krijgen met dementie. Bij mensen met ernstige, meervoudige beperkingen kunnen verouderingsprocessen ook rond deze leeftijd intreden.

Het gaat om ouder wordende mensen met een verstandelijke beperking die gebruik maken van de diensten van een zorginstelling. Volgens het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) was in 2001 van de mensen met een verstandelijke beperking 14 procent ouder dan 50 jaar (16.000 cliënten). In 2020 zal dat 23 procent zijn (26.000 cliënten). Het gaat dus om een groeiend aantal ouder wordende mensen met een verstandelijke beperking.

NB: Ieder mens wordt op zijn eigen wijze ouder. We doorlopen niet allemaal hetzelfde proces. Leeftijdsbepalingen zijn belangrijk voor het ontwikkelen van beleid. Maar als het om het individu gaat, doorloopt ieder zijn eigen proces.

Dit is wat de wegwijzer doet:

- het maakt u bewust van de zorg en ondersteuning die er is
- het zorgt er voor dat u aandachtspunten formuleert over wat anders kan
- het biedt u een basis voor een gesprek met de zorginstelling (verbetering van de communicatie).

wegwijzer 3

zorg & welzijn

Mensen met een verstandelijke beperking die ouder worden, komen dezelfde gezondheidsproblemen tegen als alle ouder wordende mensen.

Als mensen ouder worden, kunnen met name hun mogelijkheden in 'algemene dagelijkse levensverrichtingen' (ADL) afnemen. Sommige mensen komen voor grotere gezondheidsproblemen te staan. Het komt in meerdere mate voor dat mensen met een verstandelijke beperking die ouder worden met een combinatie van aandoeningen te maken hebben.

Het is belangrijk dat zorgorganisaties ingesteld zijn op ouder wordende mensen, die bepaalde gezondheidsproblemen kunnen hebben. Met zorg op maat, deskundig personeel en goede hulpmiddelen en voorzieningen.

Het is ook belangrijk dat de zorgorganisatie oog heeft voor het welzijn van ouder wordende mensen. Dat is meer dan gezondheid alleen. Dat gaat ook over in balans zijn en je gelukkig voelen. Door goede voeding, activiteit en beweging, mensen om je heen die om je geven en aandacht voor je hebben. Een sociaal netwerk waarin je je gekend en gerespecteerd voelt, levert daar een grote bijdrage aan.

Mensen zelf, hun familie en vertegenwoordigers werken mee aan goede zorg en aandacht voor welzijn, door voortijdig wensen en behoeften te benoemen. U kunt daarbij de vragen in deze wegwijzer gebruiken.

Anneke

Anneke is 66 jaar. Zij woont op De Valk, een kleinschalige woonvoorziening voor ouderen bij VanBoeijen. Bij De Valk zijn er veel voorzieningen om de zorg en ondersteuning van ouder wordende mensen zo makkelijk en veilig mogelijk te maken. Zowel voor de bewoners als voor de zorgmedewerkers.

Trudy is teamleider bij De Valk: "Anneke liep een paar jaar geleden nog en praatte honderduit. Nu kan zij niet zelf meer lopen, zit in een stoel en praat ook niet meer. Anneke doet mee aan allerlei dagactiviteiten, bijvoorbeeld met muziek. Omdat Anneke motorisch zelf niet veel meer kan, heeft zij op dat gebied veel ondersteuning nodig. Bijvoorbeeld bij het in bad gaan of naar bed gaan. We hebben hier een speciaal tilliftsysteem waarmee we Anneke makkelijk kunnen tillen. Op een prettige manier voor Anneke én verantwoord voor ons als zorgmedewerkers. We maken bij het verzorgen van Anneke ook gebruik van een soort van boekensteunen die we achter haar rug kunnen plaatsen, zodat Anneke lekker op haar zij kan liggen. In bed hebben we een automatische roldeken. Hiermee kun je Anneke op een prettige manier omdraaien."

Alle zorgmedewerkers bij De Valk hebben een opleiding gehad om deze vormen van specialistische zorg te kunnen bieden.

Zorg op maat

- 1 Staat de zorg die uw familielid of bekende nodig heeft vastgesteld in een zorgplan (of ondersteuningsplan?)

☐ ja
☐ nee

- 2 Krijgt uw familielid of bekende ook de zorg die is afgesproken in het zorgplan?

☐ ja
☐ nee

- 3 Wordt het zorgplan met regelmaat (minstens één maal per jaar) opnieuw bekeken en aangepast?

☐ ja
☐ nee

- 4 Bent u als familie, vertegenwoordiger betrokken bij de zorgplanbesprekingen?

☐ ja
☐ nee

- 5 Als uw familielid of bekende een medisch probleem heeft, is er dan een arts aanwezig bij de zorgplanbespreking?

☐ ja
☐ nee

- 6 Is er voldoende personeel om de benodigde zorg aan uw familielid of bekende te geven?

☐ ja
☐ nee

- 7 Zijn de bezuinigingen in de zorg volgens u van invloed op zorg op maat voor uw familielid of bekende?

☐ ja
☐ nee

- 8 Bent u bekend met het betalingssysteem van langdurige zorg volgens zorgzwaartepakketten (ZZP)?

☐ ja
☐ nee

Zo ja:

- 8a Denkt u dat dit betalingssysteem invloed heeft op zorg op maat voor uw familielid of bekende?

☐ ja
☐ nee

- 9 Moet uw familielid of bekende extra betalen voor specifieke noodzakelijke zorg?

☐ ja
☐ nee

Schrijf hier uw aandachts- en verbeterpunten

Deskundigheid personeel

- 10 Is het personeel/de begeleiding bekend met de gezondheidsproblemen van uw ouder wordende familielid of bekende?
- ☐ ja
☐ nee
- 11 Denkt u dat het personeel/de begeleiding in staat is om vroegtijdig aandoeningen die met ouderdom gepaard gaan te herkennen bij uw familielid of bekende (bijvoorbeeld mobiliteitsproblemen, gehoorproblemen, problemen met het zicht)?
- ☐ ja
☐ nee
- 12 Denkt u dat het personeel de specifieke verzorging kan bieden bij de gezondheidsproblemen van uw familielid of bekende?
- ☐ ja
☐ nee
- 13 Is er voldoende personeel/begeleiding voor mensen die ziek zijn, zodat zij niet de hele dag alleen zijn?
- ☐ ja
☐ nee
- 14 Kan het personeel volgens u omgaan met mensen die problemen krijgen met ADL-handelingen (douchen, tanden poetsen enzovoorts)?
- ☐ ja
☐ nee
- 15 Krijgt het personeel bijscholing op verzorging van ouder wordende mensen met gezondheidsproblemen (op 'bejegening' en 'inzicht in verouderings- en dementeringsprocessen')?
- ☐ ja
☐ nee
☐ weet ik niet
- 16 Denkt u dat er in de algemene opleiding tot begeleidend personeel aandacht is voor de gezondheidsproblematiek van ouder wordende mensen?
- ☐ ja
☐ nee
☐ weet ik niet
- 17 Bestaat het personeel vooral uit jonge mensen?
- ☐ ja
☐ nee
- 18 Is er iemand onder het personeel aanwezig die uit de ouderenzorg (verpleging, verzorging, fysiotherapie, arts) komt?
- ☐ ja
☐ nee
☐ weet ik niet
- 19 Is er veel verloop in personeel?
- ☐ ja
☐ nee

Schrijf hier uw aandachts- en verbeterpunten

Zorgvoorzieningen

- 20 Zijn er reguliere zorgvoorzieningen aanwezig bij de zorginstelling van uw familielid of bekende? Kruis aan wat van toepassing is.
- ☐ huisarts
 - ☐ fysiotherapie
 - ☐ tandarts
 - ☐ diëtiste
 - ☐ pedicure
 - ☐ ...
 - ☐ ...
 - ☐ ...
- 21 Is er een specifieke Arts Verstandelijk Gehandicapten (AVG-arts) aanwezig bij de zorginstelling?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- Zo ja:
- 21a Heeft de AVG-arts voldoende vakinhoudelijke kennis (welke aandoeningen horen bij welke beperkingen)?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 21b Is de AVG-arts voldoende bekend met de doelgroep?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 21c Is de AVG-arts ook beschikbaar voor mensen die buiten de instelling wonen?
- ☐ ja
 - ☐ nee
 - ☐ weet ik niet
- 21d Kan uw familielid of bekende makkelijk en snel terecht bij de huisarts/AVG-arts van de zorginstelling?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 22 Kan uw familielid of bekende makkelijk en snel terecht bij de andere zorgvoorzieningen van de zorginstelling?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 23 Kan uw familielid of bekende ook makkelijk een beroep doen op zorgvoorzieningen buiten de instelling?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 24 Zijn de zorgvoorzieningen buiten de zorginstelling redelijk in de buurt?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 25 Zijn de zorgvoorzieningen buiten de zorginstelling goed met het openbaar vervoer te bereiken?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 26 Heeft de begeleiding/het personeel tijd om met uw familielid of bekende mee te gaan voor een noodzakelijk bezoek aan de arts of de andere zorgvoorzieningen?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 27 Gaat begeleiding/personeel mee naar een bezoek aan de arts of de andere zorgvoorzieningen?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 28 Gaat u als familie of vertegenwoordiger mee naar een bezoek aan de arts of andere zorgvoorzieningen?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 29 Komt de huisarts van buiten de zorginstelling ook naar uw familielid of bekende op de instelling indien nodig?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 30 Als uw familielid of bekende met verschillende zorgverleners te maken heeft, is er dan sprake van goede afstemming onderling?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 31 Werkt de zorginstelling samen met verpleeg- of verzorgingshuizen?
- ☐ ja
 - ☐ nee
- 32 Kan uw familielid of bekende daar eventueel (op den duur) terecht?
- ☐ ja
 - ☐ nee
 - ☐ weet ik niet

.....

Schrijf hier uw aandachts- en verbeterpunten

Lichamelijke & psychische zorg

- 33 Is de dagelijkse lichamelijke verzorging van uw familielid of bekende goed? Denk aan een schoon lichaam, schone kleding, goede voeding enzovoorts.
☐ ja
☐ nee
- 34 Is er, indien nodig, voldoende begeleiding bij de lichamelijke verzorging? Denk aan ondersteuning bij het tanden poetsen, douchen, nagels knippen, aankleden, medicijngebruik enzovoorts.
☐ ja
☐ nee
- 35 Heeft uw familielid of bekende zijn eigen spullen als het om lichamelijke verzorging gaat? Denk aan tandenborstel, washand, shampoo, kleding enzovoorts.
☐ ja
☐ nee
- 36 Is de zorgomgeving van uw familielid of bekende hygiënisch?
☐ ja
☐ nee
- 37 Heeft de begeleiding/het personeel op tijd in de gaten dat uw familielid of bekende ziek is?
☐ ja
☐ nee
- 38 Als uw familielid of bekende thuis ziek is, is er dan voldoende deskundig personeel?
☐ ja
☐ nee
- 39 Moet uw familielid of bekende naar een ziekenboeg als hij ziek is?
☐ ja
☐ nee
- 40 Heeft uw familielid of bekende last van ouderdomsdepressie?
☐ ja
☐ nee
- Zo ja:
- 40a Gaat hij zich daar anders door gedragen?
☐ ja
☐ nee
- 41 Is er aandacht voor deze gedragsproblemen bij ouderen binnen de zorginstelling?
☐ ja
☐ nee
☐ weet ik niet
- 42 Zijn er gedragstherapeuten in te schakelen als dit nodig is?
☐ ja
☐ nee
☐ weet ik niet

Schrijf hier uw aandachts- en verbeterpunten